

## Belakni a versvalóságot

„Nagy Gábor nemzedékének egyik legsokoldalúbb alkotója: költő, prózaíró, kritikus, irodalomtörténész, tanár. Mindegyik említett területen kortársai legjobbjai között van a helye, de művészi alkatát tekintve elsősorban költő” – írta Babus Antal a *Pályatükrök* Nagy Gábor-portréjának bevezető soraiban. Tizenkilenc évesen publikált először a Tiszatájban Baka István felfedezettjeként, huszonnégy éves volt, amikor első verseskötete megjelent. Mostanáig négy verseskötetet, két regényt és három irodalomtörténeti tárgyú könyvet publikált, versei jelentek meg spanyol és lengyel fordításban. Volt a Széphalom Könyvműhely irodalmi szerkesztője, a Magyar Napló rovatvezetője, jelenleg a Hitel kritikarovátát gondozza. Ma is dolgozik külsős szerkesztőként a Magyar Napló Kiadónak, a Holnap Kiadónak. Tagja a Magyar Írószövetség választmányának, a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, valamint a Tokaji Íróklub és a Nagy Gáspár Alapítvány kuratóriumának. Az Írók Szakszervezete titkára. 2009-ben Bella István-díjjal ismerték el költői és irodalomtörténeti munkásságát.



– Két évvel ezelőtt, 2009-ben jelent meg második regényed *Ki a konkolyt vetette* címmel. A regény írása közben a Barankovics István Alapítvány ösztöndíjában részesültél. Mennyi volt kész a regényből, amikor a Barankovics-ösztöndíjra pályáztál?

– Igazából a pályázat kiírásakor kezdtem el gondolkodni rajta. Ám az alapötlet mintegy tizenhárom évvel korábbi. Amikor a Széphalom Könyvműhelyben dolgoztam szerkesztőként, Mezey Katalin kiadóvezető mesélte nekem, hogy van egy kiadvány – Szántó Konrád műve –, amely arról szól, hogy a Kádárrendszerben több mint húsz katolikus pap halt meg gyanús körülmények között. Az újabb kutatások azt sejtették, többségük az ÁVH áldozata volt. Ez szöveget ütött a fejembe: még egy diktatúrában sem mindennapi dolog a papok módszeres gyilkolászása, pláne nem az úgy nevezett legvidámabb barakkban. Ráadásul az esetek egy részét öngyilkosságnak vagy szerelemféléstől elkövetett gyilkosságnak igyekeztek beállítani. Félelmetes volt az a masinéria, amely a

„valóság” legyártására beindult. Az alapítvány kiírását olvasva kezdtem el azon gondolkodni, hogy lehetne ezzel a témával regényben foglalkozni. Született már két-három olyan könyv, amely történeti és jogtudósi igénnyel tárt fel egy-egy esetet, elsőként Kahler Frigyes könyve, Brenner János tragédiájáról. (Megdöböntő, hogy van olyan szemtanú, aki máig nem meri arcát és nevét adni a nyilatkozataihoz.) Ám én egyetlen konkrét történetet sem szerettem volna feldolgozni, ez nem az én dolgom.

– Regényedben fölhasználtál valós elemeket. Hogyan fogtál hozzá a téma feldolgozásához? Könyvtárakban, levéltárakban kutattál? Esetleg felhasználtad a mostanában divatos oral history lehetőségeit? Hol találtad például a könyv mottóját?

– Úgy gondoltam, nekem nincs jogom ahhoz, hogy elkezdjek hozzátartozókat zaklatni. Az én célomhoz erre amúgy sem volt szükség. Viszont a többi hasonló ügy áttekintése jó szolgálatot tett. Bizonyos elemeket átvettem. Persze, jó néhány, a témához kapcsolódó

könyvet elolvastam. A regény elején álló mottó például Kahler Frigyes előbb említett munkájából származik. Brenner János mártíriumáról egyébként, *Pogányok idején* címmel, film is készült. Bosszankodtam is kicsit: ez a jó cím nekem is kapóra jött volna.

– Bár ez már a második regényed, életművedben inkább a költészet dominál. Milyen technikai nehézséget jelentett számodra a regényírás?

– Valóban, ha megkérdezik, hogy mit írjanak egy meghívóra, azt felelem: költő, irodalomtörténész. Költőnek indultam, ma is a verset érzem első számú műfajomnak; arról meg, hogy irodalomtörténész vagyok, még papírom is van. Az első két verseskötetem megjelenése után írtam ugyan néhány novellát, de ez aztán annyiban is maradt. Az az igazság: elsősorban olvasó vagyok. Olvasóként a regény volt mindig is a mentsvár. Ha verset olvasok, rögtön azt látom, hogyan van megcsinálva, hol jó, hol bicsaklik. A regénynél ezt félre tudom tenni, át tudom adni magam a műnek a laikus lelkesedésével és örömeivel. Mindig is élt ezért bennem a vágy, hogy egyszer majd én is írjak egy regényt. Bár mindkét mű apropója pályázat volt, a téma már korábban is foglalkoztatott.

Az első regény, az *Álmatlanok és álmodozók* magja – a rendszerváltozás kusza viszonyai –, bár versben is foglalkoztatott áttételesen, inkább prózában feldolgozható. Most, hogy túl vagyok rajtuk, egyre inkább érzem, hogy egyéves határidőkkel, főállás mellett könnyelműség regényt írni. Érzem a hátrányát, hogy nem dolgozhattam rajtuk három-négy évig. Vagy ameddig kedvem szottyan. Ameddig a szöveg igényli. Legközelebb akkor állok neki regényt írni, ha annyi időm lesz rá, amennyi kell, ha öt év, hát öt év. Egyelőre nincs semmilyen prózaötletem. Most a vers érdekel igazán. Bár a legújabb kötetem, az *Angyalaid mind repülni tudnak* nagyon bő válogatás, hisz nyolc év szünetet követően jelentkeztem újra verseskönyvvel, a kötet lezárása után is – saját korábbi alkotomhoz képest, amely általában évi négy-öt versre „predesztinált” – gyakran szólít, hív asztalhoz a vers.

– *Formai szempontból milyen regényideálra gondoltál, amikor nekifogtál az írásnak?*

– Az *Álmatlanok és álmodozók* történeti síkja, a történet a történetben technikája miatt kettőzött. A *Ki a konkolyt* vetette esetében pedig a hagyományos egyes szám harmadik személyű elbeszélést a különböző idősíkok és megszólalási módok bontják meg. Itt ráadásul hármas elbeszélő szerkezet jött létre. Írás közben ugyanis kiderült, szükségem lesz néhány naplórészletre, hogy a pap és a lehetséges gyilkosa között – túl a politikai szálon – olyan kapcsolatot hozzak létre, amely személyesen is motiválja a gyilkos tettét. Hiszen egy zárt faluközösségben a pusztán politikai megokoltság nem eléggé hihető. Szerkezetileg egyébként bizonyos értelemben ikerregények, egymás tükörképei: míg az *Álmatlanok*ban a rendszerváltozás utáni jelenbe „tör-

be” egy talált kézirat formájában a múlt, a Kádár-rendszer ideje, addig a *Konkolyban* a jelen idejű történet-sík próbálja újraírni, feltárni a múltban történeteket.

– *Mi volt a falu mintája? Személyes élmények rejtőznek Vadaskend világa mögött? Esetleg irodalmi élmények, mondjuk Márquez Macondója, ami néhány versedben is megjelenik? Bár regényed egyértelműen realista mű, néhány elemében mintha a mágikus realizmussal kacérkodnál.*

– A regénybeli helyszín két falu képéből állt össze. Abból a két faluból, amelyeket a legjobban ismerek. Az egyik Szarvaskend, ahol sokat nyaraltam nagyszüleimnél, még gyerekként, a másik Vasszécseny, ahol most is lakom. Ebből a két faluból vegyítettem Vadaskendet, mert nem akartam, hogy felismerhető legyen. Nem akartam, hogy bárki falubeli magára ismerjen. Nagy Márquez-rajongó vagyok ugyan, minden magyarul megjelenő regényét olvastam, nem egyet többször is, de egyáltalán nem foglalkoztatott egy mágikus realista tér megalkotása. A témák sem voltak olyanok, hogy előhívták volna azt a gondolkodás- és látsámodot, amelyet, mondom, magam mint olvasó nagyon szeretek, legyen szó a dél-amerikai, angol vagy éppen magyar változatáról.

– *Melyik jelenet készült el legelőször? Jelenetenként írtad a regényt egyáltalán, vagy lineárisan?*

– Az echós szekér hajnali érkezése. Éreztem, kell valami, ami megbontja, szétrázza a falu mindennapi harmóniáját. Azt, ami akkor is jellemezte még a falvakat, amikor a hatalom már több módon megpróbálta kikezdeni. Ettől a jelenettől kezdve lényegében lineárisan tudtam haladni a regénnyel. Egyedül a lelkész naplójának a helyét kellett külön megtalálnom. Az első regé-

nyemnél, az *Álmatlanoknál* ide-oda ugrálva írtam az egyes részeket, már csak azért is, mert a két sík különböző ritmust és hangulatot igényelt.

– *Számos életképpel, kocsmai, utcai jelenet segítségével építetted fel a Ki a konkolyt vetette atmoszféráját. Egy olyan regényét, amely egészen más hangulatú korszakban játszódik, mint jelenünk.*

– Ennek az volt a feltétele, hogy a hatvanas évek közepére tegyem a történetet. A hetvenes évek végéig emlékszem a világra, attól a hatvanas évek olyan jelentősen nem tértek el. Ezzel szemben az ötvenes évek világát már nem ismerhetem. Valaki fel is vetette, miért nem az ötvenes években játszódik a történet, hiszen ez a fojtott atmoszféra arra a korra jellemzőbb, meg a papság elleni brutalitás is gyakoribb volt akkor. Az ötvenes évek világát nem ismerem annyira, hogy regényben merjek hozzányúlni. Látni kéne, milyen testtartással, milyen asztaloknál ülnek az emberek a kocsmában, tudni kéne, mennyibe kerül egy feles, egy hízó... Egyébként a Szántó Konrád által feltárt esetek közül néhány a hatvanas években történt, sőt nem egy a hetvenes-nyolcvanas években.

– *Két regény és nyolc év „versszünet” után először új versesköteted jelent meg. Ebben a kötetben, úgy tűnik, fölerősödött a verseidre korábban is jellemző természet-közelség, illetve megjelent egyfajta római habitus, mindkettő a lassabb vidéki élethez kapcsolható. Mindez annak köszönhető, hogy leköltöztél Vasszécsenybe?*

– Nem tudom, hogy valóban a falun eltöltött öt év játszik-e ebben szerepet. Valószínűleg mélyebben meghatározóak azok a gyermekkori Szarvaskenden eltöltött nyári hetek a nagyszülőknél. Tulajdonképpen verset is ott kezdtem el írni kilencéve-

sen. Az első hallgatóim a nagyszüleim voltak, ők igazán nem voltak kemény bírálóim. Talán ez, kritikátlanul szeretetteljes figyelmük adott ösztönzést, hogy ne hagyjam abba. Bár igazán akkor kezdtem el írni, amikor meghalt az anyai nagyapám, akit nagyon szerettem. Ám én alapvetően kisvárosi ember vagyok, kispolgári figura. Afféle kulturális senkiföldjéhez kötődöm: népi gyökereim sem erősek, nagypolgári klasszikus műveltségem sincs. Így adódik, hogy – miként Weöres Sándornál – gyakori ihlető élményeim olvasmányok, irodalmi művek.

– *Ez a senkiföldje tekinthető-e határsávnak, amely éppen hogy kívülállásával, képlékenységgel bújjik ki a szokásos skatulyából, megismerésre ösztökélve?*

– Így is fel lehet persze fogni, de én ennek a létállapotnak inkább a hátrányait éreztem. Az előnyeit talán nehezebben tudatosítja az ember. Igazából mindenféle településformában éltem már. Legkorábbi meghatározó élményem – a Kincskereső-tábor révén is – Szeged volt. Aztán Debrecenben éltem vagy nyolc évig egyetemistaként, PhD-hallgatóként. Budapest viszonylag későn jelenik meg a verseimben, inkább a természeti képek alkotta világ érdekelt. Vasszécsenyben írtam néhány olyan verset, amely Budapestre gondol vissza, arra az idegenségre, amit nekem a lakótelepek betondzsungele jelentett. Bizonyos értelemben sokáig ókonzervatív újromantikus verseket írtam, amelyekbe nagyon nehezen szüremlettek be a századvégi civilizáció tipikus életérzései, díszletei, kellékei. A technicizált világ a maga művi szókinccsel együtt sokáig egyáltalán nem érdekelt. Később oldódott bennem ez a merev ellenállás, megkíséréltem vegyíteni az eredendő természeti metaforikus látásmódot s gazdagítani a versvilágot. Mostanra talán már érdekesebbek a

verseim képei, ha nem is avantgárd bátorsággal, de merem keverni, neadjisten „egymásnak uszítani” a nyelvi és képi regisztereket.

– *A kötet alapja a zenei struktúra. Milyen kapcsolatod van a zenével? Játsszol-e valamilyen hangszeren?*

– Soha életemben nem tanultam zenét. Az énekórákon sem. Szolfézsrre nem jártam, hangszeren játszani nem tanultam, mondhatni zenei analfabéta vagyok. Ezzel szemben lassan már tíz-tizenöt éve többnyire csak komolyzenét hallgatok, és sokkal jobban szeretek a zenéről beszélni, mint az irodalomról. Van egy mániám: olyan verseket kellene írni, amilyen zenét Beethoven csinált. Ez persze iszonyatosan magasra emelt lécz, nem arra való, hogy megugorjuk. Ám Beethoven kortalansága egyszerűen nem ereszt. Kedvencem még Brahms és Dvořák. De szeretem Schubertet, Schumann, Lisztet, Chopint, Saint-Saënt, Bartókot, Kodályt, hallgatok Prokofjev, Rahmanyinovot, Sosztakovicst, vagy éppen Szokolay Sándort. Olykor azt a botrányos dolgot is elkövetem – ami az igazi zeneértők számára talán elképzelhetetlen –, hogy versírás közben szól a zene. *Az éjszaka hangjai*, az új kötet nyitóciklusa Beethoven, Bartók, Mahler éjszakai zenéit hallgatva született.

– *Hogyan lehet megfeleltetni egymásnak irodalmat és zenét? Hiszen alapvetően különbözik egymástól a két művészeti ág.*

– Egy zenész számára talán nem elfogadható az az analógia, amit én irodalom és zene között elképzelek. Nyilván nehéz valódi párhuzamot vonni a két művészeti ág nyelve, formái, technikai megoldásai között. De kísérleteztem ezzel többek között Weöres Sándor, Baka István is. Legközelebb *Az éjszaka hangjaiban* jutottam ahhoz, hogy valóban szimfóniává lényegüljön át a vers. Eredetileg én az egész kötet

alcímének szántam a szimfóniát mint műfaji megjelölést. De a szerkesztővel beszélgetve beismertem, zavaró lehet, hogy van néhány olyan vers, amely magában is szimfónia címet vagy alcímet visel. Nem bánom ugyanakkor, ha valaki észreveszi a kötetben a szimfonikus szerkesztésmód különböző jegeit.

– *Az első, ami eszembe jutott a kötetéről, hogy a verseid egy, a világtól szándékosan eltávolított helyzetből szólnak. A harsány világot kritizálsz. Ennek lehet kiváltó oka, hogy – az utóbbi években – Vasszécsenyben éltél?*

– Egyfajta finnyással viszonyulok a kordivathoz. Vasszécsenyből mindent a kívülálló szemével figyelhettem, mind a politikai, mind az irodalmi életet. Volt, amikor elevenebben részt vettem az irodalmi közéletben, s lehet, hogy nemsokára visszatér ez az időszak, ugyanis hamarosan Pestre költözöm. De alapvetően jól éreztem magam a vidékre elmenekülő, minden kívülre kerülő megfigyelő szerepében. Azt hiszem, ez is megfelel az alkotomnak, amiként néha nagyon is szeretek ott lenni a dolgok sűrűjében.

– *Baka Istvántól kezdve Kányádi Sándoron vagy Utassy József át egészen Tóth Krisztináig sokféle költészetéről írtál már. Saját költészeted számára is felfedező utakat jelentenek ezek az írások, vagy kettéválasztható a költői és irodalomtudósi pályád?*

– Nem tudom elválasztani a kettőt egymástól. Kritikát általában olyan könyvekről írtam, amelyek tetszettek. Ilyen értelemben nem vagyok igazi kritikus, aki megírja a rossz műről is, hogy rossz. A kritikákban és tanulmányokban főként azokkal a költői világokkal foglalkoztam, amelyek számomra mint költő számára is fontosak, izgalmasak, inspirálóak. Másrészt van egy

olyan mimikri-alkatom: ha beleásum magam egy költészetbe, utána időt kell hagynom arra, hogy újra verset kezdjek írni, mert nagyon könnyen belém ivódik a másik költő hangja. Amikor a szakdolgozatomat írtam Baka István költészetéről, Szigeti Lajos Sándor figyelmeztetett, közben ne nagyon írjak verset, mert erős a veszélye, hogy Baka fog visszhangozni a sorokból. Verseket írtam ugyan a tanulmányírás közben is, ám arra figyeltem, hogy teljesen más verstípusokkal próbálkozzam, olyanokkal, amelyek eltérnek a Baka-féle versalkotási módtól. Első kötetemben, a *Farkasveremben* lényegében sikerült kizárnom a túlzott hatást, de ettől függetlenül számomra Baka István költészete és barátsága egész életre szól. Később például Nagy László, Utassy József, Buda Ferenc vagy Szilágyi Domokos költészetével foglalkoztam sokat, ám ez rövidebb folyamat volt, az ő költészetük hatásától könnyebben szabadultam.

– *A mimikri-alkatodat azonban hasznosítottad is verseidben. Legelső verseskötetedben, a Farkasveremben maszkok mögé rejtőztél, mintha hangszekrényt kerestél volna magadnak. Néhány éve mégis így fogalmaztál: „manapság már kevésbé érdekelnek a szerepek és a maszkok.” A mostani kötetedben megjelenik újra ez az igény. Például Lucien Chardon alakját Balzac regényéből vetted.*

– A szonett-kettős, amit említesz, 2003-as vers, amit az *Átok, balzsam* kötet megjelenése körüli problémák inspiráltak. A nyilatkozat, amit felidézted, ettől a verstől még érvényes lehetne. Ám az egyik nagy mániám, ismétlem, a regény, és én a kilencvenes évek körül több olyan verset írtam, amely regényvilágokat gondol tovább. *A pátriárka* alkonyából lett például *A pátriárka dicsérete*, ami híven követi az eredeti regény képi szerkezetét (Dely István fantasztikus

fordítása!). De fölhasználtam például Mario Vargas Llosa regényvilágait is. Így a *Julia néni és a tollnok* szereplői egy cikluson át üzenetnek egymásnak a *Lélekvesztőben*. Tavaly márciusban, nyolcvannégy éves korában meghalt Julia néni, aki tehát nem csak regényfigura: valóban élt, valóban szerelmes volt belé unokaöccse, Mario. Úgy éreztem, „kötelességem” megírni a búcsúversét, aztán ebből is egy kisebb ciklus kerekedett. Így az *Angyalaid mind repülni tudnak* nem mentes teljesen a szerepversektől, a nyilatkozatom azonban továbbra is érvényes: ma már kevésbé érdekel ez a lírai lehetőség, a személyesség közvetlenebb változatai jellemzik a versek túlnyomó többségét.

– *A latin nyelvű világhoz számos kötődésed van. Tavaly májusban részt vettél a Flussi di versi elnevezésű olaszországi költészeti találkozón. Hogyan kerültél kapcsolatba a rendezvényt? Milyen tapasztalatokat szereztél?*

– Az olaszországi Caorléban megrendezett fesztivált az Alpok–Adria Együttműködés keretében szervezik. A régió országai vehetnek részt; Magyarországot Vas megye képviseli. A Vas megyei szervezők kértek engem. Idén már Olaszországból érkezett a meghívás, úgyhogy újra megyek. Május végén ez már a negyedik caorlei költőfesztivál lesz. Caorle egyébként gyönyörű tengerparti kisváros Velence és Trieszt között félúton. A tengerparti Olaszország újdonság volt számomra: csodálatos hangulata volt, amikor a kisváros terén összegyűlt húsz-huszonöt költő, és az arra sétáló kisvárosi emberek behallgattak a legkülönbözőbb nyelvű felolvasásokba.

– *Ezek szerint mindenki a saját nyelvén olvassa fel a verseit?*

– Természetesen a saját nyelvén is, de aki tud, hoz magával fordítást is. Én magyarul és németül, illetve egy verset olaszul olvastam. Tavaly

megdöbbenve elajándékoztam a fordításokat egy holland hölgynek. Csak később jutott eszembe: szükségem volna még rájuk. Este ugyanis fel kellett olvasnom a záró fesztiválon, és tudtam, hogy Tomaso Keményen és egy szlovákiai származású félig magyar–félig szlovák hölgyön kívül senki sem értene. Így németül elnézést kértem a közönségtől, és miután tisztáztam magam, elmondtam József Attila *Tiszta szívvel* című versét magyarul. Úgy, ahogy Magyarországon sohasem merném, az olaszok ugyanis – mindenféle gátlás nélkül – úgy mondják el a saját verseiket is, mintha színházban lennének. Magyarországon ez elképzelhetetlen lenne: a közönség nagyképűségnek venné. Ott azonban elengedtem magam – nem annyira magamért, mint inkább József Attiláért. Az egyik legnagyobb olasz költő, a fesztivál egyik kuratóriumi tagja, Patrizia Valduga, aki felismerte, melyik versről van szó, mert József Attila-verseket is fordított, nagyon lelkesen dicsért utána. Még azt is felvette, hogy majd meghív Milánóba, hogy én is felolvassak néhány verset magyarul a készülő József Attila-cédéjére. Hiába mondtam volna neki, hogy Latinovits Zoltán után ez szinte elképzelhetetlen számomra...

– *Nemrég részt vettél egy másik nagyszabású felolvasóesten. A Magyar Rádió, a Magyar Napló és az Írószövetség által szervezett Versmaratonra gondolkodok. Hogy éreztél magad a rendezvényen?*

– *Az év verseiben* ugyan nem szerepelek, mivel én szerkesztettem a kötetet, de a szervezők kértek, olvassak fel egy-két verset én is. Kicsit tartottam az egésztől: a nagy felhajtást általában idegennek érzem a verstől, a csendes, meghitt verspíllanatok híve vagyok. Ám azt hiszem, a rendezvény elérte célját. Versszerető érdeklődők és diákok

sokasága hallgatott bele (a helyszínen is, illetve online élő közvetítésben) a különböző költők felolvasásába. Nagyon jó ötlet volt, hogy színészek helyett maguk a költők mondták verseiket. A legtöbb költő ugyan nem rendelkezik színészi képességekkel, ám még az esendőbb felolvasás is izgalmas, mert a költő mindig sajátosan fogja meg a saját versét. Nagyon sajnáltam, hogy Utassy József ezt már nem érthette meg. Ő úgy mondta verseit, hogy aki hallhatta, az tudja: nincs az a színész, aki megközelítené az „eredetit”. Nagyon sokan kitarítottak végig. Volt, aki Erdélyből csak a fesztivál kedvéért utazott Budapestre. A külföldön tartózkodókat a rádió érte utol telefonon: pl. Norvégiából, Angliából, Izraelből szólaltak meg a művek. Igazi versünnep lett tehát, a szervezők, akik mertek nagyot gondolni, rácafoltak az olyan óvatos kételkedőkre, mint amilyen én is voltam a tervek hallatán.

– *Az új kötetekben dominánsabbá vált a közéleti líra. Ebben is a klasszikus római habitus nyilvánul meg. Ők nemhogy megfutamodtak a politikától, de lelkesen részt vettek benne. Ez minek köszönhető?*

– Igazából ez folytatás: az *Átok*, *balzsamban* volt már egy ilyen ciklus. Olyannak éreztem az utóbbi évek magyar közéletét, hogy – hangsúlyozom: – a magam számára kikerülhetetlennek éreztem a babitsi szállóigét: „cinkos, aki néma.” A művészet, a vers számára nincs tiltott terület, miközben vannak irodalomelméletek, amelyek amellet érvelnek, hogy politikával főlölesges ma már a ver-

seknek foglalkozniuk. Van, aki szerint vallásos költészet sincs. Én ezzel szemben úgy gondolom: a tilalomfák azok, amelyek nincsenek. A közéleti



Szilágyi Gábor festménye

vers nehézsége, hogy íródjon az bármikor, annak jóval később is marandónak kellene lennie.

– *Két, az utóbbi években megjelent tanulmányod is a közéletiséget járja körül. Az egyik Nagy Gáspár Nagy Imre-verséről szól, a másik az Irodalom történeteiről. Illetve ezek kapcsán utalsz a magyar irodalmi élet sajnós természetesnek tűnő megosztottságára. Úgy tűnt számomra, te ezt a feszültséget oldani szeretnéd. Legalábbis egyik tanulmányod így fejezted be: „Állítsuk helyre a magyar irodalom teljességét!”*

– Ez a mondat az *Irodalom története*i egyoldalúságára, nyilvánvaló hamisításaira vonatkozott. Pályakezdelemkor volt annyi időm, hogy szinte mindent olvastam. Úgy tudok

vitatkozni például a kortárs próza helyzetéről, hogy mind a két oldalról ismerem a legjelentősebb életművek javát. Persze a teljességre törekvő tájékozottság a múlté, nincs sajnós időm, jobban meg kell válogatnom, mit olvasok. Az általam idézett mondatot a szövegből ha kiragadjuk, lehet egy másik, ma különösen aktuális értelmet adni neki: eljött az idő, hogy integráljuk a határon túli magyar irodalmakat, intézményes szempontból is. Lehetőséget kell adni a határon túli magyar írószervezeteknek, hogy részt vehessenek a különböző döntési mechanizmusokban, egyenrangú félként. Ennek mostanra minden feltétele adott, csak határozni kellene róla.

– *A közéleti költészet lényegében párbeszéd a világgal. Lehet-e ez a párbeszéd kétirányú? Más szavakkal: van-e a versírásnak megismerő funkciója?*

– Azt hiszem, a valóság pusztá kárhóztatásának, kritikájának nem sok teteje lenne, mert a versnek alig van mérhető hatása a valóságra. De már a szétválasztás is hamis: a vers (a regény, freskó, szonáta stb.) maga is mozdíthatatlan (bár örökké változó) valóság. Ezért számomra a vers egyik tétje: belakni, lakhatóvá tenni a valóságot – akár a társadalom, akár a személyiség mélyrétegeit értjük alatta. Én otthon vagyok a valóságban, amíg annak része a vers. Vagy legalábbis időről időre visszaköltözöm beléje, megbékélek vele. A rózsza az rózsza az rózsza... mintájára mondhatnám: a vers az valóság a valóság az vers a vers az valóság.

Szentpály Miklós